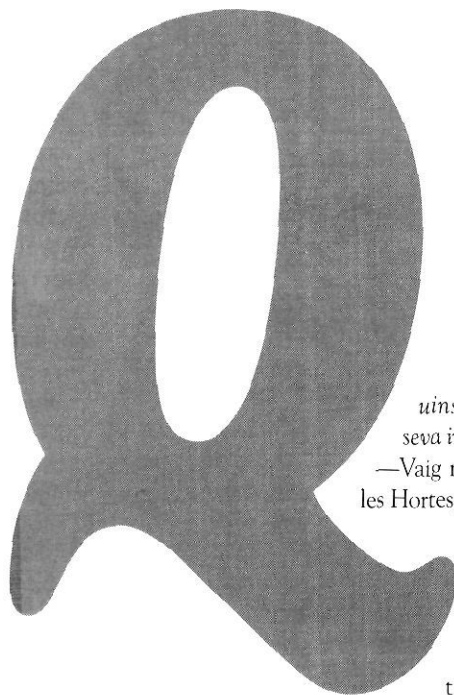

Francina Boris, la veu dels sardanistes

Text: Xevi Planas

La veterana locutora gironina Francina Boris, impulsora de múltiples iniciatives a favor de la difusió del món de la cobla, és la veu dels sardanistes. El seu programa *Nostra dansa*, que presenta des del 1942 a Ràdio Girona, és el més antic de la radiodifusió en català. La seva va ser l'última veu en català que es va poder escoltar el 1939 a Ràdio Associació de Catalunya abans que els franquistes es fessin càrrec de l'emissora.

Fotos: Josep Maria Oliveras

Quins records té de la seva infantesa?

—Vaig néixer al carrer de les Hortes, de Girona. Quan tenia quatre anys, em van dur al col·legi de les Dominiques. Quan en tenia sis, es va morir el meu pare i llavors em van portar al de donya Carme Huguet. La meva cosina era mestra i era molt amiga seva, perquè havien estudiat juntes. La Carme Huguet era una gran pedagoga i una gran humanista. És una de les persones que més m'han marcat en la vida. Però

potser la persona que em va influir més va ser el meu pare, que era un home extraordinari. Tenia un negoci de venda a l'engròs de vins i arrossos. Em va ensenyar a llegir quan jo tenia quatre anys. Quan jo només tenia cinc anys, ja em va dur una vegada a Sant Feliu de Guíxols a un concurs infantil de lectura. Ell volia que jo fos mestra. Cada dia del món em feia llegir en català i em feia tocar el piano. Es va casar amb la meva mare en segones núpcies. Ell ja tenia un fill del seu primer matrimoni. Quan a casa arribava el professor de música, el meu germanastre o jo havíem de tocar el piano. El meu pare era un home d'una cultura enorme i d'una fantasia increïble. Tinc un record boníssim del meu pare i de la meva mare. Eren molt diferents l'un de l'altre. Ell va ser un dels principals impulsors de l'esperanto a Girona. Un cop van tenir lloc a la ciutat uns jocs florals de l'esperanto que van convocar gent d'arreu del món. Jo vaig ser una de les nenes encarregades de portar els rams de flors als guanyadors. La influència que va exercir el meu pare en mi des de molt petita va ser cabdal. A l'escola, jo era una nena que destacava perquè llegia molt bé, gràcies al fet que el meu pare me n'havia ensenyat molt aviat. Llegia sobretot lli-

Francina Boris i Codina va néixer a Girona. Va debutar en el món de la ràdio el desembre del 1933 a l'emissora gironina Ràdio Girona-EAJ 38, de la qual va passar, just al cap d'un any, a la prestigiosa Ràdio Associació de Catalunya. Va tornar a Girona el 1942, any en què va iniciar a Ràdio Girona (emissora de la qual ha estat la veu més popular) el programa *Nostra dansa*, el més antic de la radiodifusió en català. També ha presentat, entre altres, els espais *Salvem la natura*, *Les hores de l'amistat*, *Girona ara*, *D'ací i d'allà d'un clar país* i *Festa*. Ha treballat també en el doblatge de pel·lícules.

Ha estat distingida amb la Medalla de Plata de Mèrit al Treball (1974), la Medalla al Mèrit Sardanista (1985), la Medalla Francisc Macià (1991), el Premi Obra del Ballet Popular (1992) i el Premi Nacional de Cultura Popular (1994), entre altres guardons. Ha rebut homenatges a Girona (1960, 1980 i 1996), Sils (1991), Figueres (1992), Lleida (1993) i Cardedeu (1994). Els compositors Antoni Albors (*Girona, terra estimada*), Salvador Dabau (*Francina entusiasta*), Lluís Duran (*Francina, dolça veu de la sardana*), Francesc Mas i Ros (*Francina*) i Joan-Lluís Moraleda (*A Francina i Les quatre veus*) li han dedicat sardanes.

Entre altres iniciatives, Francina Boris ha impulsat les trobades sardanistes infantils, la campanya *La sardana a l'escola*, el concurs de sardanes de Girona i les Festes de Primavera de la Rambla i l'Argenteria de Girona.

bres de contes i de faules que he guardat durant anys i pany. Recordo que quan tenia tretze anys anava a classe de català a l'Ateneu de Girona, induïda per *donya* Carme Huguet. Ja tenia molta imaginació i també escrivia contes. Quan ets un adolescent, tot ho trobes bonic. Tenia moltes companyes i sempre anàvem a passejar per la Rambla de Girona.

—Vostè va començar a treballar a la ràdio quan era molt jove. *Quin efecte li va produir aquesta circumstància?*

—No tenia ni idea de què era la ràdio. Quan vaig començar a treballar de radiofonista, a casa meva no sabíem què era la ràdio i no teníem cap aparell per escoltar-ne. Quan jo era una adolescent, els que havien de muntar la primera ràdio a Girona, EAJ 38, van venir un dia a col·legi a fer una prova perquè necessitaven locutores. La professora va triar les set o vuit nenes que llegíem millor. Ens van fer llegir i ens van formular unes preguntes de cultura general que havien preparat en Carles Rahola, en Santiago Sobrequés i alguns altres escriptors. Em van escollir a mi i em vaig incorporar a la nova emissora, que era una aventura. De seguida vaig començar a fer programes a la meua manera, amb una il·lusió tremenda, el desembre del 1933. Tothom a Girona estava molt content perquè hi havia una ràdio a la ciutat. El mes-

“

Quan tenia cinc anys,
el meu pare
ja em va dur
a un concurs infantil
de lectura.

”

tre Francisc Civil venia a l'estudi amb el seu quartet a tocar música gratuïtament. Hi va haver molta gent que es va bolcar a l'emissora de manera totalment desinteressada. Al cap de poc temps d'haver començat les emissions, me'n vaig anar quinze dies a Barcelona per aprendre l'ofici de locutora. Vaig estar a Ràdio Associació de Catalunya, de la qual la nostra emissora era filial, i em van assessorar molt bé. Quan vaig tornar a Girona, ja tenia una mica d'idea de quina era la feina d'una locutora. Quan feia un any que estava treballant a l'emissora de Girona, el desembre del

1934, van venir un dia a l'estudi uns directius de Ràdio Associació de Catalunya i em van estar escoltant mentre jo explicava un conte. Els vaig agadar molt i em van proposar d'anar a treballar a Barcelona. Jo ho veia tot molt gros i no volia pas moure'm de Girona, però al final em van convèncer. Em van duplicar el sou i em van buscar un pis a Barcelona. Ens pagaven una barbaritat. No sé si eren setanta pessetes al mes, que llavors era un disbarat. Aquesta feina m'ha agradat sempre molt. No la considero pròpiament una feina, perquè jo l'he viscuda com una vocació.

—*¿Com es va sentir en entrar a treballar a Ràdio Associació de Catalunya?*

—Hi anava amb un pànic enorme, però de seguida m'hi vaig sentir molt a gust. L'emissora havia nascut per la voluntat d'una colla de burgesos molt importants que tenien com a únic objectiu consolidar una cultura catalana potent i afermar una defensa de l'esperit de Catalunya. No volien fer cap negoci. Només volien servir Catalunya amb el seu amor. L'organització era fantàstica. Fins i tot l'emissora tenia una orquestra amb quaranta professors que tocaven la seva música cada dia en directe. També tenia una ona curta amb programes destinats als catalans d'Amèrica. Jo sortia de l'ou i vaig descobrir un món fabulós que em va impactar moltíssim. La programació era molt completa. Teníem entrades per a tots els teatres. Cada cap de setmana anàvem a un poble diferent a fer retransmissions de cara al públic. El que fèiem era cultura de debò. Jo era la nena petita de l'emissora i per a mi arribar allà va ser com aterrar a un lloc meravellós i insospitat. Era qüestió de llançar-m'hi i, com que no volia quedar-me enrere, de seguida vaig anar a la Casa de Cultura de la Dona de Barcelona per formar-me, perquè encara estava molt verda i em faltava molt per arribar al nivell cultural dels meus companys més grans. A l'emissora, hi treballaven, hi col·laboraven o hi venien moltes personalitats de l'època. El compositor de sardanes Joaquim Serra era el director musical de l'emissora. L'escriptor Josep Maria de Sagarra hi venia sovint i recordo que un any, pels volts de Nadal, ens va escriure un poema per a una companya meua i per a mi. Ens el va dedicar. Començava dient: *Dotze grams de*

raïm... Un dels polítics que venien més sovint a l'emissora era en Josep Tarradellas. Era un home molt tibet i presumit. Després l'emissora va quedar vinculada a la Generalitat i recordo que durant una època anava cada vespre al Palau de la Generalitat. Des d'allà mateix, fèiem els informatius i jo llegia uns fulls d'informació ciutadana que em passaven. El president Companys ens venia a saludar cada dia i ens preguntava com estàvem. Era una persona molt afable. Conservo un document firmat per Ventura Gassol, com a conseller de Cultura, que m'acredita com a locutora de la Generalitat de Catalunya.

—*¿L'emissora estava molt polititzada?*

—No. Sí recordo, però, que els del POUM volien assaltar-la. A part d'aquest detall, però, no recordo cap més qüestió de caràcter polític. Durant la guerra, vam passar molta por. A la part de baix de l'edifici de la ràdio, hi havia un refugi. Tothom s'hi amagava quan hi havia un bombardeig. Però els locutors i els tècnics érem els únics que ens havíem de quedar forçosament a l'estudi. Obríem de bat a bat els balcons i ens passàvem la por com podfem. Al final de la guerra, les tropes franquistes es van fer càrrec de l'emissora.

Recordo que van entrar a l'emissora i jo estava fent el torn que començava a les sis de la tarda. Anava posant sardanes i em van donar l'ordre que continués parlant per antena. La meua veu va ser l'última que es va sentir en català a Ràdio Associació de Catalunya. L'endemà ja va començar a emetre en castellà i es va passar a dir Radio España de Barcelona. Vaig experimentar una sensació d'indefensió terrible. Em van detenir, però al cap de vint-i-quatre hores em van deixar anar, perquè van veure que jo no havia fet res de mal. Em van posar a treballar a les oficines de l'emissora i em van separar dels micròfons. Jo era una nena molt jove. Sabia el que era bo i el que era dolent, però no tenia idees polítiques. Amb tot i això, em van *depurar*, per dir-ho amb la paraula que van utilitzar ells.

“

No considero la ràdio
com una feina,
perquè jo l'he viscuda
com una vocació.

”

—;Quan va tornar a Girona?

—Un dia del 1942, es va produir unes vacances a l'emissora de Girona i em van preguntar si volia anar-hi tres mesos. Vaig acceptar la proposta. Jo ja tenia una certa experiència, sabia com funcionava una ràdio i em semblava que podia aportar alguna idea nova a l'emissora de Girona. Vaig tenir la sort de conèixer-hi el que havia de ser el meu marit. Era el crític literari de l'emissora. Ens vam fer amics, ens vam enamorar i vaig demanar al responsable de l'emissora de quedar-me a Girona. Em va dir que sí. Aquell mateix any, hi vaig començar el programa *Nostra dansa*. Encara el continuo fent. És el més antic dels de la ràdio en català. Vaig convèncer el director perquè em deixés presentar programes en català, sota la meua responsabilitat. Algunes vegades vaig haver d'anar a la delegació

gironina del ministeri de Turisme a traduir els guions, però mai no vaig tenir cap problema i sempre em van tractar molt bé. He tingut la sort de compartir durant molts anys la feina amb companys i companyes magnífics. La llista de tots ells seria molt llarga. Guardo, però, un record especial de l'etapa en què vam col·laborar molt estretament l'Enric Frigola i jo. Ell és molt més jove que jo, però sempre ens hem entès molt bé, perquè compartíem l'entusiasme d'utilitzar la ràdio al servei de la nostra cultura. Teníem la dèria de fer un programa en català per a tota la cadena i vam aconseguir dur a terme el projecte gràcies a "la Caixa", que ens va cobrir perfectament. El programa durava deu minuts i s'emetia tres dies a la setmana. Es deia *Què en sabem, de Catalunya?* Va començar el 1962 i va durar uns quants anys. Fins i tot hi ensenyàvem català amb uns guions de l'Albert Jané. Devia ser el primer programa en català que es devia emetre en una cadena després del 1939. Sempre m'he dedicat a difondre la cultura catalana. Quan vaig trepitjar Ràdio Associació de Catalunya, em van ensenyar un món tan apassionant que

ja sempre he volgut dedicar-me a la mateixa labor.

—*Vostè és una de les persones que més iniciatives ha impulsat per difondre la sardana entre els ciutadans catalans. ¿Com veu el panorama sardanístic actual?*

—Després de la guerra, ens vam trobar que hi havia tota una generació

que no sabia ballar sardanes. Més tard, però, la gent en va anar aprenent i el món de la sardana va agaiar una nova embranzida. Ara es parla molt de la crisi de la sardana, però la veritat és que mai no hi havia hagut tantes cobles juvenils com ara. A més, els músics que les formen estan molt ben preparats, perquè surten del conservatori amb un nivell altíssim. Jo sóc optimista i penso que la sardana té un futur esplendorós. Fins no fa gaire, ningú no parlava dels castellers. Ara, en canvi, tothom en va ple. Amb la sardana pot passar el mateix.

—*¿Considera que la ràdio d'ara és molt diferent de la de l'època en què vostè va començar a treballar de locutora?*

—Jo continuo fent programes a la ràdio, però de fet em vaig jubilar ja fa uns quants anys. Ara, doncs, no la segueixo tant com abans. Amb tot i això, em sembla que ara és més moderna, dinàmica i informativa que abans. En canvi, trobo que la ràdio d'abans tenia més contingut i, sobretot, era més cultural que la d'ara. Tot ha canviat molt. De tota manera, la ràdio continua sent màgica...

“

Tarradellas era un home
molt tibet i presumit;
Comanys era una persona
molt afable.

”

Xevi Planas